

Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi

AİT 102

2.Ders

Bu ders içeriğinin basım, yayım ve satış hakları Yakın Doğu Üniversitesi Uzaktan Eğitim Merkezi'ne aittir. Bu ders içeriğinin bütün hakları saklıdır. İlgili kuruluştan izin almadan ders içeriğinin tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt veya başka şekillerde çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz.

TÜRK İNKILAP HAREKETLERİ

Türk İnkılabı

Özellikleri

- ▶ Millet egemenliği ve bağımsızlık kavramları herşeyin üzerinde tutulmuştur.
- ▶ Çağın gereklerine uygun olarak yapılmış bir aydınlanma ve yenilenme hareketidir.
- ▶ Toplumun ihtiyaçlarından doğmuştur.
- ▶ Akla ve bilime dayandığı için laik özellikler taşır.
- ▶ Köklü değişiklikler içermektedir.
- ▶ Sosyal, kültürel ve mali yönleriyle bir bütünlük gösterdiği için bütün inkılaplar birbirini tamamlar niteliktedir.

İnkılabı Zorunlu Hale Getiren Sebepler

- Osmanlı Devleti'nin kurumlarında yaşanan bozulma
- Osmanlı Devleti'nde yapılan ıslahatların sonuçsuz kalması
- XX. Yy başlarında Osmanlı Devleti'nin parçalanma sürecine girmesi
- Türk toplumunu çağdaş medeniyetler seviyesine ulaştırma
- Emperyalist yayılımcı politikalarının Osmanlı Devleti'nin üzerindeki olumsuz etkileri

Amaçları

- Türkiye Cumhuriyeti'nin bağımsızlığını ve varlığını sonsuza kadar sürdürmek
- Milletin refah düzeyini yükseltmek
- Ulus egemenliğini ve demokratik uygulamaları yerleştirmek
- Batı ile bütünleşmek
- Ulusal bütünlüğü sağlamak
- Her yönden modernleşmeyi sağlamak

SİYASİ ALANDA YAPILAN İNKILAPLAR

SALTANATIN KALDIRILMASI(1 Kasım 1922)

Nedenleri:

- Lozan Görüşmelerinde güçlü hareket etmek
- Padişah ve Osmanlı Hükümetinin milli mücadele aleyhinde hareket etmeleri
- Saltanat yönetiminin , ulusal egemenlik anlayışı ile çelişmesi
- Ülke içinde iki başlılık bulunmasının milli çıkarlara ters düşmesi

Sonuçları:

- ▶ Türkiye'de yönetsel anlamda iki başlılık sona ermiştir.
- ▶ Lozan görüşmelerinde Türk ulusunun sadece TBMM tarafından temsil edilmesi sağlanmıştır.
- ▶ Osmanlı Devleti'nin son padişahı Vahdettin (IV. Mehmet) ülkeyi terk etmiştir ve Osmanlı Devleti resmen sona ermiştir.
- ▶ Ulus egemenliğinin sağlanması yolunda önemli adım atılmıştır.
- ▶ Devlet düzeninin laikleşmesi yolunda ilk ciddi adım atılmıştır.
- ▶ Abdülmecit efendi, TBMM tarafından halife seçilmiştir. Böylece hilafet makamı TBMM kontrolünde tutulmuştur.

ÖNEMİ:

- Laiklik yolunda atılan ilk adımdır.
- Osmanlı Devleti resmen sona ermiştir.
- I. TBMM'nin gerçekleştirdiği tek İnkılap Saltanatın Kaldırılmasıdır.

II. TBMM Dönemi

- I. TBMM 16 Nisan 1923'de kendi kendini fesh etmiştir. 11 Ağustos 1923'te yeni meclis açıldı. Mustafa Kemal bu mecliste yine başkan seçildi.
- 14 Ağustos'da Fethi bey başkanlığında bakanlar kurulu oluşturuldu.
- İlk önemli Faaliyeti 24 Temmuz 1923 de imzalanan Lozan Barış Antlaşmasını 23 Ağustos 1923'de kabul etmesidir.

Ankara'nın Başkent Oluşu

- Milli mücadelenin merkezi olan Ankara, 23 Ekim 1923 de II. TBMM de alınan kararlar başkent ilan edilmiştir.
- Ankara'nın başkent olmasında
- Milli Mücadele'ye merkezlik yapması
- Hiç işgal edilmemiş olması
- Ulaşım ve haberleşme yönünden uygun yerde olması
- Coğrafi olarak merkezde olması

Cumhuriyet'in İlanı

Nedenleri

- Saltanat makamının kaldırılması sonucunda ortaya çıkan devlet başkanlığı sorununu çözmek
- Türk devletinin rejimini belirlemek
- Ulusal egemenliği güçlendirme isteği
- Mecliste geçerli olan meclis hükümeti sisteminden dolayı ortaya çıkan hükümet bunalımlarına son vermek

Cumhuriyet'in İlanı

Nedenleri

- Hükümet bunalımının Mecliste kabine sistemine geçişle çözüleceğine inanan Mustafa Kemal 29 ekim 1923 te Cumhuriyeti ilan etmiştir.
- İlk Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal, ilk başbakan İsmet İnönü , ilk meclis başkanı Fethi Okyar'dır.

Meclis Hükümeti Sistemi:

- Bu sistemde hükümeti oluşturacak bakanlar tek tek meclis tarafından seçilir. Adaylar üzerinde anlaşma sağlanamadığı zamanda hükümetin kurulması gecikir ve yürütme işleri aksar.
- Bu sistemde meclis başkanı aynı zamanda hükümete de başkanlık eder.

Kabine Sistemi

- Bu sistemde hükümeti oluşturcak olan bakanlar, başbakan tarafından seçilir ve cumhurbaşkanınca onaylanır.
- Bu sistemde hükümet kurulması işlemi daha kolaydır.

Cumhuriyet'in İlanının sonuçları

- Türk devletinin rejimi belirlenmiş ve bu konuda yaşanan tartışmalara son verilmiştir.
- Ulusal egemenlik ilkesi yolunda önemli bir adım atılmıştır.
- Cumhurbaşkanı'nın belirlenmesi ile devlet başkanı sorunu çözülmüştür.
- Meclis Hükümeti Sistemi yerine Kabine Sistemine geçilmiştir. Böylece yürütme işleri hız kazandırılmıştır.
- Kurulan hükümetler TBMM Hükümeti yerine Cumhuriyet Hükümeti adına almıştır.

Cumhuriyetin İlanı ile 1921 Anayasası'nda Yapılan Değişiklikler

- Cumhuriyet'in İlanı ile 1921 Anayasası'nın 1,2,4,10,11 ve 12. maddelerinde değişiklikler yapılmıştır. Buna göre;
- Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir. Yönetim şekli halkın kendi geleceğini doğrudan doğruya katılması esasına dayanır. Türkiye Devleti'nin yönetim şekli cumhuriyettir.
- Türkiye Devleti'nin dini İslamdır. Resmi dili Türkçedir.

Cumhuriyetin İlanı ile 1921 Anayasası'nda Yapılan Değişiklikler

- Türkiye Devleti Büyük Millet Meclisi tarafından idare olunur. Bakanlar kurulu vasıtasıyla ülkeyi yönetir.
- Cumhurbaşkanı, TBMM tarafından ve kendi üyeleri arasından seçilen bir seçim dönemi için seçilir. Tekrar seçilme hakkı vardır.
- Cumhurbaşkanı, devletin de başıdır. Bu sıfatla gerekli görüldükçe Meclise ve hükümete başkanlık eder.
- Başbakan, cumhurbaşkanı tarafından Meclis üyeleri arasından seçilir, ve toplu olarak cumhurbaşkanının onayına sunulur.

Halifeliğin Kaldırılması (3 Mart 1924)

Nedenleri:

- Ülkede hem Cumhurbaşkanı hem de halifenin bulunmasıyla devlet başkanı ve dini başkan şeklinde iki başlılığın ortaya çıkması
- Abdülmecit Efendi'nin siyasi bir lider gibi hareket etmeye başlaması
- Abdülmecit Efendi'nin üzerinden dış güçlerin ülke işlerine müdahil olmaya çalışması
- Laik bir devlet yapısının oluşturulmak istenmesi

Halifeliğin Kaldırılması (3 Mart 1924)

Nedenleri:

- Yapılması düşünülen inkılapların önünün açılmak istenmesi
- Halifelik makamının, cumhuriyet rejimi ve ulusal egemenlik ilkesi ile çelişmesi
- Bazı vekillerin, "TBMM halifenin, halife de TBMM'nindir." şeklinde bir anlayışa kapılması
- Hindistanlı liderlerin halifeliğin güçlendirilmesiyle ilgili olarak İsmet İnönü 'ye gönderdiği mektubun gazetelerde yayınlanmış olması

Sonuçları

- Cumhuriyet rejimi güçlendirilmiş, eski yönetime dönüşün önü kapatılmıştır.
- Şeyhülislamlık makamı resmen sona ermiştir.
- Laikleşme yolunda en önemli adım atılmıştır.
- Ümmet toplumu anlayışı yerine ulus toplumu anlayışı geçerli kılınmıştır.
- Halifeyi yanlarına çekerek sömürgelerinde daha daha rahat yönetim kurmak isteyen dış güçlerin planları suya düşmüştür.
- Yeni Türk devletinin halifeliği kullanılarak İslam dünyasında birliği sağlamak gibi bir amacının olmadığı anlaşılmıştır.

- **NOT:** halifeliğin kaldırılmasıyla, halifelik makamı nedeni ile kendi içlerindeki Müslüman toplulukların ayaklanabileceğinden korkan İngiltere, Fransa ve İtalya gibi devletlerin Türk devletine karşı çekingen davranmaları engellenmiştir.

3 Mart 1924'te yaşanan diğer gelişmeler

Osmanlı hanedanının yurt dışına çıkarılması ile ilgili kanun

- Bu kanunun çıkarılmasının temelinde, hanedan etrafında eski rejim taraftarlarının toplanmasını engellemek
- Osmanlı hanedanının gelecekte saltanat ve halifelik iddasında bulunmaları engellemeştir.

Şeriye ve evkaf Vekaleti Kaldırılmıştır.

- Şeriye Vekaletinin yerine Diyanet İleri Başkanlığı kurulmuştur. Ayrıca, şeriye mahkemeleri de kapatılmıştır.
- Evkaf Vekaleti yerine de Vakıflar Genel Müdürlüğü kurulmuştur.

Tevhid-i Tedrisat Kanunu Kabul Edilmiştir.

- Eğitim ve öğretim kurumları birleştirilmiştir. Eğitim millileştirilmiştir. Ve laikleştirilmiştir.

Erkan-ı Harbiye Vekaleti Kaldırılmıştır.

- Orduyu siyasetten ayırmak amacı ile kaldırılan bu kurumun yerine Genel Kurmay Başkanlığı kurulmuştur.

